

Győri Ítéltábla

Az ügy száma: Gf.II.20.110/2023/7/I.

A felperes: Felperes1

(Cím1)

A felperes képviselője: Kovács és Szalay Ügyvédi Iroda

(Cím9;

ügyintéző: dr. Kovács B. Gábor ügyvéd)

Az alperes: Alperes1

(Cím2)

Az alperes képviselője: Réti, Várszegi és Társai Ügyvédi Iroda

(Cím10;

ügyintéző: dr. Réti László ügyvéd)

A per tárgya: kötbér és kártérítés megfizetése

Az elsőfokú bíróság neve és fellebbezéssel támadott határozatának száma:

Tatabányai Törvényszék

20.G.40.094/2021/34.

A fellebbezést előterjesztő fél és a fellebbezés sorszáma:

alperes, 37. sorszám

Í t é l e t

Az ítéltábla az elsőfokú ítélet fellebbezett rendelkezéseit helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg 15 napon belül a felperes részére 2.148.840,- (Kettőmillió – egyszáznegyvennyolcezer – nyolcszáznegyven) Ft másodfokú perköltséget.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg 2.500.000,- (Kettőmillió – ötszázezer) Ft feljegyzett fellebbezési illetéket az állam javára az ítélet jogerőre emelkedését követő 60 napon belül a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 10032000-01070044-09060018 számú illetékbevételi számlájára történő teljesítéssel. Az illeték megfizetése során közleményként kell feltüntetni a jogerős bírósági határozatot hozó bíróság nevét és a határozat ügyszámát, valamint az illetékfizetésre kötelezett személy adóazonosító jelét, illetve adószámát.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

I.

[1] Az alperes által 2018. nyarától bérelt nagyberényi telephelyet eredetileg tanú4 - az alperes egyedüli tagja, 2020. május 12. napjáig vezető tisztségviselője, később telepvezetője - (a továbbiakban telepvezető) és annak nagybátyja építette fel, ahol különböző gazdasági társaságok keretében biztosítottak a mezőgazdasági termelőknek terménytárolást, tisztítást, szállítást és műtrágyaellátást. Az alperes alapítása előtt az - ugyancsak a telepvezető érdekeltségi körébe tartozó - Kft1, majd Kft2 üzemeltette a telephelyet. A gyakorlat az volt, hogy e gazdasági társaságok nem a saját nevükben vásárolták fel a kukoricát a termelőktől, hanem a végfelhasználó nevében jártak el, amiért díjazást kaptak a végfelhasználótól. Az alperes gabonátárolással, gabonaszállítással, gabonakereskedelemmel kapcsolatos tevékenységét – az ügyvezetői tisztségről történő lemondása után is – egyedül a telepvezető irányította, ő hozta meg az operatív döntéseket, a munkaköri leírása szerint az alperes nevében szerződések megkötésére is jogosult volt.

[2] A bioetanol üzemet működtető felperes nem közvetlenül a termelőktől szerzi be a terményt, hanem kereskedőktől. A 2019. évi betakarítási időszakban a vevő felperes és az eladó alperes között már takarmánykukorica adásvételi szerződés jött létre a peres felek között, amely teljesült. Ilyen előzmény után 2020. augusztus 26-án szállítási szerződés jött létre a felek között 4000 tonna (+/- 12 tonna) Magyarországon termelt takarmánykukorica, 2020. november 30-i teljesítési határidővel, nettó 45.000,- Ft/tonna vételáron alperes által történő szállítására. Az alperes igényére opcióként bekerült a szerződésbe, hogy lehetőség van a 2021. november végi teljesítés helyett 2021. áprilisi teljesítésre átszerződni (DAP helységi beszállítási helyszínnel) 48.500,- Ft/tonna vételár mellett, amiről 2020. október 30. napjáig kell a felperesnek az alperes felé nyilatkozni. A szerződés 10. pontja a nem teljesített mennyiség bruttó összértéke 120%-ának megfelelő kötbérfizetési kötelezettséget írt elő. A 11.

pont tartalmazta, hogy a felek kifejezetten nem minősítik a jogviszonyukat a Ptk. 6:232 – 6:233. §-i, vagy a Ptk. 6:255. §-a szerint – saját termelésű mezőgazdasági áru szolgáltatására, a vevő közreműködésével előállított mezőgazdasági áru szolgáltatására - megkötött adásvételi szerződésnek vagy mezőgazdasági vállalkozási szerződésnek, kifejezetten kizárták a Ptk. 6:231. §, 6:232. § (1) és (2) bekezdése alkalmazását.

[3] A szerződés mellékletét képező felperesi Általános Szerződési Feltételek (a továbbiakban: ÁSZF) 7. pontja az alábbiak mentén szabályozta a vis maior kérdését: „A Szerződés szerint egyik fél sem követ el szerződésszegést kötelezettségei nem vagy késedelmes teljesítése miatt abban az esetben, ha ennek oka vis maior. Azonban, ha vis maior okán a szerződés teljesítése két egybefüggő hétnél hosszabb időre ellehetetlenül, a másik (nem teljesítéssel sújtott) Fél jogosult a Szerződést a másik (vis maiorra hivatkozó) Félnek küldött értesítéssel azonnali hatállyal felmondani. Vis maior bekövetkezése esetén a vis maior által érintett Fél köteles a másik felet a vis maior okáról és annak a Szerződés teljesítésére gyakorolt hatásáról haladéktalanul értesíteni. Vis maiornak minősül a Felek által előre nem látható, általuk nem befolyásolható, a Feleknek fel nem róható vagy nem a Felek gondatlanságából eredő körülmény, így többek között: a természeti katasztrófák, a háború, törvény- és/vagy hatósági beavatkozások, lefoglalás, szállítási tilalmak, üzemzavarok stb. Elvárható gondossággal és előrelátással elkerülhető események, mint pl. munkaügyi jogviták és sztrájkok, a fenti meghatározás ellenére sem minősülnek a Szerződés alapján vis maiornak.”

[4] 2020. őszén a takarmánykukorica beszerzési ára nagymértékben emelkedni kezdett, a felperes beszállító partnereinek egy része (kb. 5 %-a) nem tudta teljesíteni a vállalt kötelezettségeit. Az alperes 2020. október 19. napján kelt e-mail üzenetben felhívta a felperes területi képviselőjének a figyelmét arra, hogy igyekszik jól teljesíteni és mindenben megfelelni, de a kialakult helyzetet a felperes nélkül lehetetlen jól kezelni. A kukorica kereskedelemben kezdő vállalkozás, minden döntést a felperessel többször egyeztetve, az ő tapasztalatára és véleményére alapozva hozott meg. Az árakat azonban a felvásárlók folyamatosan emelik és az EUR/HUF árfolyam várakozások is további áremelkedést táplálnak.

[5] A felperes kereskedelmi igazgatója is észlelte 2020 október végén, hogy az alperes várhatóan nem fog időben teljesíteni, ezért utasította a felperes kereskedelmi képviselőjét, hogy vegye fel a kapcsolatot az alperessel. Ennek megtörténte után az alperes telepvezetője az (opciós) 2021. áprilisi teljesítést preferálta, ezért egy 2020. október 30. napján e-mailben arról tájékoztatta a felperest, hogy a szerződés I. szerinti 4.000 tonna kukoricára áprilisi teljesítésre szeretné átszerződni. A felperes területi képviselője 2020. október 30. napján válasz e-mail üzenetében rögzítette, hogy az alperes az áprilisi DAP teljesítést választotta, amihez szerződést kell majd módosítani. A szerződés írásban történő módosítása azonban elmaradt.

[6] Az alperes a 2021. január 6. napján kelt, a felperes kereskedelmi igazgatójához intézett e-mail üzenetében 2022. január második felére találkoztót kért a „függő” szerződés teljesítésének módja és az együttműködés kereteinek pontosítása érdekében. Az egyeztetésre 2021. január 27. napján került sor. Az alperes telepvezetője a teljesítés elmaradásából eredő felperesi károkra egyezségi ajánlatot tett, amely szerint, ha a felperes (az időközbeni további áremelkedés ellenére) a novemberi árak alapján követelne az alperestől kártérítést, akkor azt

(szárítási, tárolási szolgáltatással) ledolgozná. A telepvezető továbbra is az alperes teljesítési szándékát közölte és hangsúlyozta, hogy az alperes nem kívánja felmondani a szerződést.

[7] A felperes mint vevő és egy harmadik gazdálkodó szervezet mint eladó között 2021. február 10. napján (POC21-00223 számon) szállítási szerződés (a továbbiakban: fedezeti szerződés) jött létre 10.000 tonna Magyarországon termelt takarmány kukoricára 2021. április 1. és 2020. április 30. közötti teljesítési határidővel, nettó 211,- Euro/tonna vételáron. A felperes kereskedelmi igazgatója a 2021. március 1. napján kelt e-mail üzenetében arról tájékoztatta az alperest, hogy a szerződés nem teljesítése miatt fedezeti vásárlást kellett végrehajtania, ez 26.827,- Ft/t, összesen 110.730.800,- Ft többlet költséget jelentett, melynek megfizetésére részletfizetést ajánlott fel.

[8] A felperes kereskedelmi igazgatója a 2021. április 26. napján kelt levelében felhívta az alperest, hogy a szerződéses kötelezettségét – a szerződés eredeti feltételei és az alperes átszerződési nyilatkozata szerint – még 2021. áprilisában teljesítse. A felperes kereskedelmi igazgatója 2021. május 12. napján kelt levelében felszólította az alperest, hogy a szerződés teljesítésének elmaradása miatt fennálló kötbér és kártérítés fizetési kötelezettségének 14 napon belül tegyen eleget. Az alperes válaszlevelében vitatta a felszólításban foglaltakat, rámutatott, hogy a szerződésben nyilvánvalóan téves és alkalmazhatatlan kötbér került kikötésre, attól célszerű kölcsönösen eltekinteni. Hangsúlyozta, hogy a felperes a szerződés 3. pontja szerinti átszerződés lehetőségével nem élt, így a megegyezés esetén a kompenzáció számításakor a 2020. október közepi (becslése szerint 50.000,- Ft/tonna) piaci felvásárlási árat kell figyelembe venni.

[9] A felperes kereskedelmi igazgatója a 2021. június 28. napján kelt levelében rögzítette, hogy a felperes mindvégig jóhiszeműen járt el, azonban 2021. februárjában – miután a 2021. január 27-i személyes egyeztetés során az alperes a szerződés teljesítését megtagadta - nyilvánvalóvá vált, hogy a szerződésszerű teljesítésére az alperes nem hajlandó, ezért a további károk elkerülése érdekében a felperes új szerződés megkötésével fedezte a kieső kukorica szükségletét, melyet 2021 májusában tervezte felhasználni. Hangsúlyozta, hogy az alperes a 2020. október 30. napján kelt e-mail üzenetében jelezte, hogy a szerződés szerinti teljesítési határidőt módosítani kívánja. A mulasztással érintett mennyiség 120 %-ának megfelelő mértékű meghiúsulási kötbér került ugyan kikötésre, s ezt az alperes is elfogadta, de csak a piaci gyakorlatnak megfelelő 20 % mértékű kötbért érvényesít.

II.

[10] A felperes módosított keresetében elsődlegesen 121.848.000,- Ft tőke és abból 35.892.000,- Ft kötbér után 2020. december 1. napjától - míg kötbért meghaladó kár jogcímén (Ptk. 6:142. §) 85.956.000,- Ft és annak 2021. február 10. napjától a kifizetés napjáig járó késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

[11] Másodlagos keresetében 118.400.000,- Ft és késedelmi kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest, 35.892.000,- Ft erejéig kötbér, valamint (a Ptk. 6:142. §-a alapján, a Pp. 279. § (3) bekezdése alkalmazásával) 82.508.000,- Ft erejéig a kötbért meghaladó kár címén. Kárát a szerződéssel érintett teljesítési időszakra vonatkozó beszerzési átlagár alapján

határozta meg. Ezt igazolandó csatolta a 2021. február – áprilisa között megkötött 2021. áprilisi szállítási határidejű adásvételi szerződések releváns adatait.

[12] Harmadlagos keresetében 118.400.000,- Ft tőke és annak késedelmi kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. 35.892.000,- Ft erejéig kötbér, ezt meghaladóan (a Pp. 279. § (3) bekezdése alkalmazásával a Ptk. 6:531. §-a alapján) a kötbért meghaladó kár címén.

[13] Arra az esetre, ha a fenti kereseteiben érvényesített kötbérigénye nem lenne alapos, úgy az elsődleges kereset szerinti 121.848.000,- Ft és annak 2021. február 10. napjától számított törvényes késedelmi kamata megfizetésére egységesen a Ptk.6:142.§-a alapján (a fedezeti vétel többletköltség miatti kár címén) kérte marasztalni az alperest. Ha a fedezeti ügyletet sem fogadja el a bíróság, akkor a másodlagos és harmadlagos kereset szerinti 118.400.000,-Ft és késedelmi kamata megfizetésére egységesen - a Pp. 279. § (3) bekezdése alkalmazásával a Ptk. 6:142. §-ára alapítottn - a tárgydőszak beszerzési átlagára, ennek hiányában a Ptk 6:531. §-a alapján kérte kötelezni az alperest. Utalt arra, hogy a szerződésben kikötött mennyiségi eltérés (12 tonna) figyelembevételével az alperesre legkedvezőbb 3988 tonna minimálisan teljesítendő mennyiséget vette figyelembe.

[14] Keresetében kifejtette, hogy bioetanolt kizárólag takarmánykukoricából előállító üzemként működik. A gyár működése folyamatos, bevételei szinte kizárólag a bioetanol előállításából származnak. 2020. évi mérlege alapján a 131 milliárd forint árbevétel egy napra eső része 360.000.000 forint, így a termelés alapanyaghiány miatti leállítása nagy veszteséggel jár. Saját tárolókapacitása a folyamatos üzem fenntartásához nem elég, ezért szervezi a kukorica szakaszos beszállítását, a kereskedőkkel hónapokkal előre megállapodik a leszállítandó mennyiségről, a minőségről és a szállítási időpontról.

[15] A szerződés - az alperes érvelésével szemben - nem érvénytelen, az alperes is professzionális piaci szereplő, aki a szerződés megkötésével egy ún. „short” pozíciót vett fel, spekulált. A „Mező” hírportál már 2020. szeptember 3-án jelezte, hogy emelkedik a kukorica ára, érik az 50.000 Ft/tonna ár, ennek ellenére az alperes nem intézkedett a kukorica beszerzése iránt, továbbra is az árak esésére spekulált. A kötbér mértéke elírás, oka a közraktári konstrukció kötbérkikötésének téves átemelése. A felek a piaci gyakorlatnak megfelelő 20 %-os mértékű kötbért kívántak csak kikötni.

[16] Az alperes szerződésszegést követett el, határidőben nem szállította le a kukoricát. Már 2020. november 30. napjától teljesítési késedelemben volt. A késedelem nem szünteti meg a szerződést, a Ptk. 6:154. § (1) bekezdése alapján választhatott a teljesítés és az előállítás között és a teljesítést választotta. A szerződés 3. pontja egy egyoldalú szerződés módosítási lehetőséget biztosított az alperes számára, amivel az alperes élni is akart. E módosítási szándék és a felek közötti tárgyalások alapján okkal remélhette, hogy az alperes, ha késedelmesen is, de teljesíteni fog, emiatt nem állt el. A szerződésmódosítás aláírására azonban nem került sor, majd 2021. január 27. napján azzal szembesült, hogy az alperes megtagadta a teljesítést. Ekkor ismét választhatott a késedelem vagy a szolgáltatás lehetetlenné válásának jogkövetkezményei között (Ptk. 6:183. §). Mivel a perbeli szerződéssel beszerezni kívánt kukoricát csak 2021. május hónapjában tervezte felhasználni, ezért a késedelem mellett döntött, s csak akkor tért át a lehetetlenülés jogkövetkezményére,

amikor az alperes a 2021. április 30-i póthatáridőt is elmulasztotta. E döntéséről a 2021. május 12. napján kelt levelében tájékoztatta is az alperest, ekkor szűnt meg a szerződés.

[17] A szerződés az alperesnek felróható okból hiúsult meg, így a Ptk. 6:186. § (3) bekezdése alapján jogosult a 20%-os meghiúsulási kötbérre és miután a szerződésszegés szándékos volt [Ptk. 6:143. § (3) bekezdés] az alperes köteles a kötbért meghaladó teljes kár megtérítésére. A Ptk. 6:141. §-a alapján fedezeti szerződést köthetett. A norma nem állít fel időbeli sorrendet az elállás vagy felmondás, illetve a fedezeti szerződés megkötése között, nem várja el, hogy az elállás vagy felmondás a fedezeti szerződés megkötését megelőzze. 2021. január 27. napján vált valószínűvé, hogy az alperes nem fog tudni teljesíteni, ezért az elvárható gondosság szerint azonnal intézkedett a fedezet beszerzéséről. A kukorica piaci árának a szerződéskötés után történő emelkedése nem minősül „vis maior”-nak, az a rendes üzleti kockázat körébe eső körülmény. Mint kukoricaértékesítő, az alperes számolhatott az árváltozással, hasonló események nem ritkák. Az alperes kimentési okot sem tud igazolni. Már a szerződés megkötésekor előre le kellett volna kötnie azt a kukorica mennyiséget, ami a teljesítéséhez szükséges.

III.

[18] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Érvelése szerint a szerződés - több okból is - érvénytelen, arra jogot a felperes nem alapíthat. A felperes gazdasági (piaci) és információs fölényben lévő nagyvállalat, akivel szemben, mint alacsony informáltságú ügyfél - a 93/13. EKG. irányelv nyomán kialakult joggyakorlatnak megfelelően – a fogyasztóhoz hasonló jogi védelemben kell, hogy részesüljön. A szerződés jóerkölsbe ütköző (Ptk. 6:96. §), emiatt semmis (Ptk. 6:88. § (1) bekezdés), mert a felperes - gazdasági erőfölényével visszaélve - olyan szerződéses konstrukciót használt, ami a számára veszteséget okozott. Csak a mennyiség és a teljesítési határidő volt képlékeny, de a termény árát - állítva az ár piaci árának való megfelelését - már a felperes diktálta. Olyan árat ajánlott a kellően nem informált - és a tanácsaira hagyatkozó - partnerének, amelyről tudnia kellett, hogy nem felel meg a piaci viszonyoknak, és azon csak vesztesége lehet. A felperes a szerződés megkötésekor tisztában volt azzal, hogy ő nem rendelkezik forgótőkével, tudott a nemzetközi árrobbanásról, az árat felhajtó egyéb tényezőkről, s ezekről nem tájékoztatta. Tudta azt is, hogy a termelők az tárgyevi termésre már nem kötnek a betakarításig szerződést, így a kukorica csak később és a perbeli szerződésben kikötött vételárnál magasabb áron (azaz számára veszteségesen) lesz felvásárolható, amely veszteség finanszírozására nem képes.

[19] A meghiúsulási kötbér 120 %-os mértéke nem elírás, hiszen a 2019. évi szerződésekben is ez szerepel. E kötbér kikötés jóerkölsbe ütköző. A kikötés semmissége folytán az egész szerződés megdől. Az általános szerződési feltételek felelősségi kikötései tisztességtelenek, mert reá hátrányosan kerültek meghatározásra. Tévedésre hivatkozással is megtámadta a szerződést (Ptk. 6:90 §.) Állította, hogy az árban, mint lényeges körülményben való tévedését a felperes okozta, illetve felismerhette. Ha az árat mozgató piaci folyamatokat a felperes sem ismerte – és így nem az ő tönkretételére irányult az ügylet –, akkor a szerződés szűnt meg.

[20] Álláspontja szerint a kártérítési felelősség konjunktív feltételei nem állnak fenn. A felperest kár nem érte a kukorica beszerzési árának változása miatt, mert a felmerült

alapanyag többletköltséget a vevőkre tudta hárítani. Teljesítésének elmaradása nem veszélyeztette az üzem működését, nem volt szükség a fedezeti szerződés megkötésére. A kimentés körében arra hivatkozott, hogy objektív piaci folyamatok miatt nem tudott terményt beszerezni a piacon, így szerződésszegése az ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülményeken alapul, melyek fennmaradása mentesíti őt teljesítési kötelezettsége alól. A piaci ár már a betakarítás kezdetén meghaladta szerződéses vételárát. Akadályközlési kötelezettségének (Ptk. 6:126. §.) eleget tett. A piaci körülményekkel és anyagi helyzetével a felperes is tisztában volt, így - felróhatóság hiányában - sem kötbér, sem kártérítési fizetési kötelezettség nem terheli.

[21] Elállás vagy felmondás hiányában fedezeti szerződés megkötésére a felperes nem volt jogosult. Ha mégis, úgy mivel a teljesítési határidő nem lett módosítva, annak lejártá után már nem bízhatott alappal a felperes a teljesítésében. Sőt már korábban - legkésőbb 2020. szeptember végén - fel kellett, hogy ismerje, hogy nem fog teljesíteni, kárenyhítési kötelezettsége már ekkor beállt, azzal elkésett. A fedezeti ügylet megkötése a bírói gyakorlat szerint 30 napon belül terhelte a felperest, így annak költsége is ezen időpontban érvényes piaci árak mellett vizsgálendő. A felperes indokolatlanul késedelmeskedett, közben a kukorica ára az egekbe szökött. Soha nem ígérte vagy tagadta meg a teljesítést, csak egyezségi ajánlatai voltak a kompenzálásra. A szerződés a határozott idő (2020. november 30.) leteltével megszűnt volna önmagától, de a 2020. október 19. napján kelt levele (mint akadályközlés) e korábbi időponttal megszüntette azt. Annak igazolására, hogy a felperes ismerte az ő gazdasági helyzetét és a kukoricaár várható változásait, informatikai, majd vállalatgazdálkodási – vállalatirányítási szakértő végül (az érdemi tárgyalási szakban) agrárközgazdász piaci elemző szakértő kirendelését kérte.

IV.

[22] Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletével kötelezte az alperest 118.400.000,- Ft tőke és annak a 2021. február 28. napjától számított törvényes késedelmi kamata, valamint a perköltség megfizetésére. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[23] Határozata indokolása szerint – a kötbér kikötés kivételével – az alperes érvénytelenségi kifogása alaptalan. Az általános szerződési feltételek esetében az alperes ki sem fejtette, hogy azok miért térnek el lényegesen a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől. Mivel azok a felek korábbi (2019. évi) szerződési gyakorlatától nem voltak eltérőek, így a jogviszony részévé váltak. A szerződés 10. pontja szerinti 120 %-os kötbér kikötés a tisztességesen gondolkodó ember értékrendjétől eltér, így jóerkölcsbe ütközik, de ez csak részleges érvénytelenségét eredményez (a felperes kötbér címén követelést nem érvényesíthet), de emiatt a szerződés egésze nem érvénytelen. A jóerkölcsbe ütközés nyitott törvényi tényállása vonatkozásában az üzleti életben tisztességesen gondolkodó ember értékrendje a mérce, amit sértő körülményt az alperes nem tudott igazolni. Nem tudta bizonyítani, hogy a felperes tisztában volt az alperes által alkalmazni kívánt árréssel, az alperes pontos vagyoni helyzetével, és azzal, hogy csak halasztott fizetéssel tud majd kukoricát felvásárolni.

[24] A tanúk meghallgatása azt igazolta, hogy a szerződést az alperes kezdeményezte, s a szerződés a több ízben felajánlott felvásárlási árak egyikének alperes

általi elfogadásával jött létre. Az előző évi szerződés folytán az alperes tudta, hogy csak olyan konstrukcióban szerződhet a felperessel, hogy a saját nevében (és kockázatára) kell megvásárolnia a terményt. A jóerkölsbe ütközést gazdasági és információs erőfölény nem alapozza meg, az alperes gyengébb pozíciója nem ad alapot a fogyasztóvédelmi irányelv rendelkezéseinek alkalmazására. A felperes ugyan valóban jóval jelentősebb szereplő a gazdaságban, mint az alperes, de nem volt a felek között olyan kapcsolat, mely során ezzel visszaélhetett volna.

[25] Nem találta alaposnak a bíróság a tévedés címén előterjesztett érvénytelenségi kifogást sem. A KSH, valamint a PAIR felperes heti összefoglalóival egybehangzó adatai igazolták azt, hogy 2020. október-novemberében szállított takarmánykukorica átlagos piaci ára 46.500 forint/tonna körül mozgott, ami a szerződött ár 96,8 %-a, nem éri el a gazdasági életben teljesen életszerű 5-10 %-os eltérést. Az alperestől - mint üzletszerűen takarmánykukorica kereskedéssel foglalkozó gazdasági szereplőtől – elvárható volt a termény piaci ára alakulásának figyelemmel kísérése. Emiatt, ha tévedett is, azt nem a felperes, hanem saját felróható magatartása okozta.

[26] Az alperes - mivel a szerződés nem módosították – késedelembe esett. Emiatt a kötelelem a Ptk. 6:3. §-a feltételei hiányában nem szűnt meg (Ptk. 6:153. §). A Ptk. 6:154. § (1) bekezdése értelmében a felperes – választása szerint – követelhetette a teljesítést, vagy - ha a késedelem következtében a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnt - elállhatott a szerződéstől. Az alperes a teljesítési határidőben meg sem kezdte a szerződés teljesítését, így a felperes (mivel a teljesítéshez fűződő jogi érdeke megszűnt) jogszerűen állt el a szerződéstől.

[27] Az alperes nem tudott igazolni a Ptk. 6:142. §-a szerinti mentesülési okot. A károkozó körülmény (a kukorica piaci árának növekedése) ugyan az alperes ellenőrzési körén kívül eső ok, annak előreláthatósága azonban - az alperes helyzetében lévőkre irányadó objektivizált mércével mérve – nem cáfolta. A telepvezető tanúvallomásából megállapítható, hogy lett volna az alperesnek lehetősége előszerződést kötni 2020. augusztusában a termelőkkel, de erre „nem volt ideje”. Az alperes kockázatot vállalt azzal, hogy a szerződés teljesítését nem biztosította már annak megkötésekor, illetve ehhez közeli időpontban megkötött szerződésekkel, holott a termény tényleges megtermése, kínálata, piacon való elérhetősége, a kereskedelmi tevékenységből eredő egyéb kockázati tényezők (valutaárfolyam, piaci viszonyok) mind befolyásolták a termény elérhetőségét és árát.

[28] A kár mértékének meghatározása során abból indult ki, hogy a folyamatos áremelkedésre figyelemmel a felperes kárenyhítési kötelezettségébe tartozott a kieső kukorica rövid határidőn belüli pótlása. Az alperes korábbi nyilatkozatai, illetve tájékoztatásai azonban arra nem voltak alkalmasak, hogy azokból a felperes a teljesítés elmaradását egyértelműen felismerje, mert az alperes a Ptk. 6:126. § (1) bekezdés szerint őt terhelő akadályközlési kötelezettségnek nem megfelelően tett eleget. 2020. október 19. napján kelt e-mailjében (7. sz.) minden konkrétumok nélkül számolt be nehézségeiről, de az e-mail azt is tartalmazza, hogy igyekszik jól teljesíteni és mindenben megfelelni, illetve kérte a felperes együttműködését, az azonban nem állapítható meg a levélből, hogy miben. A 2020. október 30-án kelt e-mailben (1/F/3.) pedig egyértelmű teljesítési szándékot közölt, s jelezte, hogy élni kíván a szerződés 3. pontja szerinti opciós (2021. áprilisi teljesítési határidőt biztosító) lehetőséggel, de az eredeti teljesítési határidő (2020. november 30.) a szerződés módosítása

nélkül járt le. A felperes csak 2021. január 27-én ismerhette fel azt, hogy az alperes nagy valószínűséggel nem fog teljesíteni (annak ellenére, hogy arra még az adott napon is ígéretet tett), így egy 2021. februári fedezeti vétel többletköltsége kárként fogadható el.

[29] Ugyanakkor nem bizonyított az elsődleges kereset szerinti ügylet fedezeti jellege, mert a felperes folyamatosan vásárolt kukoricát, így a fedezeti jelleg (az, hogy azzal a felperes éppen az alperesi szerződésszegés miatt kieső mennyiséget pótolta) a hivatkozott szerződésből nem azonosítható be. A BH2004.191. számú döntésben foglaltak értelmében azonban az a beszerzés is fedezeti jellegű, melynél a megrendelő nem a kieső árumennyiséget pótolja újabb beszerzéssel, hanem a már meglévő árukészlete egy részét használja fel saját kötelezettségei teljesítéséhez. Emiatt a másodlagos kereset szerinti (a szerződésben szereplő ár és a szerződés megszűnésének időpontjában irányadó piaci ár különbsége) fedezeti szerződés hiányában is elismerhető tényleges kárként. A szerződés megszűnésének időpontjában irányadó piaci árnak – figyelemmel a felperes piaci súlyára, és a per tárgyát képező időszak nem vitatott beszerzéseire – elfogadta a felperes által kimunkált „beszerzési átlagárát” (74.600 Ft/tonna) és a 74.600,- Ft/tonna (2021. februári piaci ár) és a 45.000,- Ft/tonna szerződés szerinti ár különbözeteként, 29.600,- Ft/tonna kár megtérítésére kötelezte az alperest 4000 tonna mennyiség után.

[30] Részben mint teljesíthetlent, részben mint szükségtelent, mellőzte az alperes bizonyítási indítványainak teljesítését. Rámutatott, hogy a vállalatirányítási, vállalatgazdálkodási szakértő kirendelésére irányuló indítványa kapcsán még azt sem tudta megjelölni az alperes, hogy a felperes teljes informatikai rendszere átvilágítására milyen jogszabályi felhatalmazás alapján lenne lehetőség. A per érdemi szakában kért agrárközgazdász piacelemző szakértő kirendelésére pedig - az utólagos bizonyítás Pp. 220. § (1) bekezdés szerinti feltételei hiányában – nem volt mód, ezért a bizonyítási indítványt a Pp. 220. § (7) bekezdése alapján figyelmen kívül hagyta. A felperes a vevő, a szerződés megkötését az alperes kezdeményezte, így nem volt jelentősége annak, hogy a felperes mennyiben láthatta előre az árfolyam alakulását.

V.

[31] Az alperes fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását és a kereset teljes elutasítását, másodlagosan - a 2020. szeptemberében irányadó 45.500,- Ft/tonna felvásárlási átlagár alapul vétele mellett - történő megváltoztatását és mindkét esetben a kötbérikötés tisztességtelenségének megállapítását kérte. Kérte - a másodfokú eljárás korlátai között - a bizonyítékai újraértékelését és szakértői (rész)bizonyítás lefolytatását.

[32] Az elsőfokú eljárás szabályszerűsége körében arra hivatkozott, hogy helytelenül alkalmazta az elsőfokú bíróság a jóerkölsbe ütközés vonatkozásában a Pp. bizonyítási érdekre vonatkozó szabályát (Pp. 265. §). A bizonyítékok értékelése is jogsértő (Pp. 279. § (1) bekezdés), mert nem vette figyelembe az elsőfokú bíróság az alperes előadását, az alperesi tanúk vallomását, ahogy azt sem, hogy a bizonyítékait a felperes, illetve a felperesi tanúk vagy nem érintették (nem tettek ellentétes előadást) vagy nem cáfolták. Egyes hivatkozásait az elsőfokú bíróság is megalapozottnak látta (vagy nem cáfolta) abból mégsem vonta le a megfelelő következtetést, s ennek elmaradása okát sem adta ítéletében. [elsőfokú ítélet (72)]

bekezdés] Egymásnak ellentmondó megállapításokat tett [elsőfokú ítélet (84) és (65) bekezdés], nem oldotta fel az eltérő tanúvallomások (pl. tanú2 és tanú4) ellentmondásait azzal kapcsolatban sem, hogy ki kezdeményezte a perbeli szerződés megkötését. Az elsőfokú ítélet tényállása hiányos (pl. nem tartalmazza azt, hogy a napi, heti és havi mértékadó piaci árat a felperes ismerte), s a hiányos és megalapozatlan tényállásból az elsőfokú bíróság téves jogkövetkeztetéseket vont le (Pp. 346. § (4) és (5) bekezdés)

[33] Elsődleges fellebbezési kérelmét elsősorban a szerződés érvénytelenségére, másodsorban a felperesi kár bizonyítatlanságára alapozta. Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság tévedett akkor, amikor a szerződés jóerkölcsbe ütközésének alapjaként a gazdasági erőfölény fennálltát nem állapította meg. Eleve tévesen határozta meg 20 % alatti mértékben a felperes piaci részesedését [elsőfokú ítélet (6) bekezdés]. Az érintett földrajzi terület és árupiac meghatározása során a felhasználási célra is tekintettel kell lenni. (Tpvt. 14. § (1)-(2) bekezdés) Az etanolgyártás piacán a felperes piaci részesedése nem 20 %-os mértékű, ott a felperes piacvezető. Az elsőfokú ítélet (72) bekezdéséből ugyan feltételezhető, hogy elfogadta az elsőfokú bíróság azt, hogy a felperes a kisebb piaci szereplőkkel szemben (így vele szemben is) információs és gazdasági fölényben volt, mégis felmentést biztosított a felperesi visszaéléshez, mert mellőzte az alacsony tudatosságú üzletfelek esetében indokolt fogyasztóvédelmi szemlélet és a Tpvt. szabályainak alkalmazását, pedig a hasonló információk ismerete és a kockázat felismerése tőle - mint a 2-3 fővel működő cégtől - nem volt elvárható.

[34] Az elsőfokú bíróság - bár maga is megalapozottnak minősítette a szerződés jóerkölcsbe ütköző jellegével kapcsolatos jogi okfejtését - az azt megalapozó tényeket azonban tévesen találta bizonyítatlannak. Hivatkozásait a tanúvallomások alátámasztották, azokat az elsőfokú bíróság mégsem értékelte, s szakértői bizonyítási indítványát is jogsértően mellőzte. Nem fogadta el igazoltnak az alperes szakmai hiányosságait, s azt, hogy a felperes e hiányosságokkal és a piaci trendekkel tisztában volt. A bizonyítási érdek és teher - bár szellemes, de - téves kiosztásával nem fogadta el, hogy mely tények ismerete várható el köztudomásszerűen a felperestől, holott e tények ismerete (mint a nagyvállalattól elvárható képesség) hiányát a felperesnek kellett volna bizonyítania. Vélelmezte a felperes szakszerűtlenségét, s e tény megdöntését reá terhelte, azt állítva, hogy a felperes az üzleti világnak nem professzionális szereplője és a szerződéskötés előtt nem világítja át megfelelően a partnereit.

[35] A konstrukció azon alapult, hogy a felperesnek, mint exportcégnek a forint gyengülése bőséges tartalékot biztosított az árnövekedés kompenzálására, s ennek tudatában határozta meg az egyoldalú meghíúsulási kötbért, az egyenlőtlen kockázatviselést és a méltánytalan árat. Helyzetével visszaélve egy szerencsejátékba kényszerítette őt. Olyan áron kötötte le a kukoricát, melyről már a szerződéskötéskor tudta, hogy nem tükrözi a piaci viszonyokat és a szerződés a kockázatot kizárólag reá telepíti, úgy, hogy ő nem kockáztathatta meg legnagyobb kereskedelmi partnerének elvesztését.

[36] A piacvezető felperes devizabevétele lehetővé tette a hagyományos táp és export felvásárlási konkurencia (áremelés generálásával) történő kiszorítását. Az erőfölényes helyzet megállapításának elmaradása közgazdasági és versenyjogi szempontból is megalapozatlan. A per adataiból csak az a következtetés vonható le, hogy míg az alperes a tőle elvárható gondossággal járt el, addig a felperes visszaélt gazdasági erőfölényével és az információs

aszimmetriával. Emiatt indokolatlanul mellőzte az elsőfokú bíróság a Tptv. erőfölénnyel kapcsolatos szemléletét és szabályait és tévesen állapította meg, hogy a felperesi eljárás jóerkölcsbe ütköző voltát nem tudta igazolni. [(72) bekezdés]

[37] Másodlagos fellebbezési kérelmében arra hivatkozott, hogy a felperes nem bizonyította, hogy őt kár érte. A felperes bizonyítékait vitatta, érvelését az elsőfokú ítélet nem cáfolta, azok figyelembevételének mellőzését nem indokolja. A fedezeti vétel (Ptk. 6:141. §) törvényi tényállás elemei (elállás vagy felmondás) nem valósultak meg, így fedezeti szerződés (mint biztosítéki szerződés) megkötésére a felperes nem volt jogosult. A fedezetinek beállított szerződést a perbeli szerződés teljesítésének elmaradásától függetlenül is megkötötte volna a felperes. A fedezetinek titulált szerződés fedezeti jellegének megdőlte önmagában a kereset elutasításához kellett volna, hogy vezessen.

[38] A 2021. február 10-i szerződés kiválasztásával a felperes azt akarta elérni, s az elsőfokú ítélet is azt a jóerkölcsbe ütköző gazdasági gyakorlatot biztatja, hogy az alperes finanszírozzon meg egy az elvárnál később és magasabb felvásárlási ár mellett megkötött olyan szerződést, melyet úgyis megkötött volna. A 2020. szeptemberi akadályközlés és november végi lejárát miatt a kárenyhítéssel elkésett a felperes, szeptember végén, de – a bizonyítékok okszerűtlen értékelése esetén is - legkésőbb október végén fel kellett ismernie, hogy az alperes nem fog tudni teljesíteni. A fedezeti vásárlás érdekében elvárhatóan ekkor kellett volna a felperesnek felmondással vagy elállással élnie, mely esetben az ezen időpontban érvényes piaci árak lennének figyelembevehetőek. A fedezeti ügyletet a felperes - lehetőségei folytán - napokon belül is megkötötte volna és (de facto) a 2020. szeptemberi, októberi felvásárlásaival ezt meg is tette, amit igazol, hogy készlethiánya soha nem merült fel. Az ellenkérelme 3.6. pontja szerinti táblázatban, illetve az A/5. alatt csatolt irattal igazolta a 2020. szeptemberi árakat, s szerinte legfeljebb ezek vehetők figyelembe a terhére.

[39] Másodlagos fellebbezési kérelme indokaként arra is hivatkozott, hogy a felperes az általa megjelölt időpontnál jóval korábban tudta, hogy az alperes nem fog tudni teljesíteni, ezt igazolja az októberi levelezés, valamint tanú1 kitakart levele (1/F/4. és 13. sorszám alatti beadvány 3-4. oldal), ami cáfolja az elsőfokú bíróság által tényként elfogadott (csak a felperes egyoldalú előadásán alapuló) 2021. februári tudomásszerzést. Nem indokolta az elsőfokú bíróság miért nem fogadta el az alperes (tanú4 tanúval is megerősített) azon előadását, hogy már 2020. szeptemberében észlelte a felperes, hogy az alperes nem képes a veszteség finanszírozására, már a szeptemberi- októberi nyomott árak mellett sem képes teljesíteni, így a teljesítésnek akadálya van. Ezt követően a felperes kereskedelmi képviselője és az alperes közötti kommunikáció már csak arról szólt, hogy az alperes nem tud a szerződés szerint teljesíteni, ezért inkább az opciós lehetőséggel, az áprilisi teljesítéssel él. A szerződés módosítása elmaradt, emiatt már októberben késedelembe esett az alperes. A szerződés módosításának elmaradásából is arra kellett következtetnie a felperesnek, hogy az alperes nem fog tudni szerződésszerűen teljesíteni. Életszerűtlen és hiteltelen, hogy ezt követően még a teljesítésében bízott, noha a sokéves töretlen tapasztalat szerint az év végi és a következő év eleji ár mindig magasabb.

[40] Nem indokolta az elsőfokú bíróság, hogy miért mellőzte az 5/A/5. alatt csatolt melléklet és tanú4 mindezt alátámasztó nyilatkozatát, valamint az 5/A/6. alatti 2020. október 19. napján kelt e-mail tartalmának figyelembevételét. tanú3 tanúvallomása is cáfolja az elsőfokú bíróság által elfogadott időpontot, mert a tanú akként nyilatkozott, hogy számára

már 2020. decemberében nyilvánvalóvá vált, hogy 2021. áprilisában sem fog tudni a szerződés szerinti áron az alperes teljesíteni.

[41] A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Arra hivatkozott, hogy az alperes elsőfokú bíróság eljárással kapcsolatos kifogásait visszaélészerűen (többnyire az annak alapját képező ítéleti rendelkezés, eljárási cselekmény megjelölése nélkül) adta elő. Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárást szabályszerűen folytatta le, a bizonyítékokat okszerűen értékelte, az általa megállapított tényállás helyes, jogi következtetései helytállóak, ítélete indokolása is kimerítő, így a fellebbezés kérelmek teljesítésére nincs alap. Az alperes minden alap nélkül kérte (valamennyi fellebbezési kérelméhez kapcsolódóan) a kötbérikötés semmisségének megállapítását is, mert azt az elsőfokú bíróság megállapította.

[42] Az alperes, mint üzletszerűen takarmánykereskedelemmel foglalkozó és üzleti tapasztalattal rendelkező gazdasági társaság, nem hivatkozhat arra, hogy „alacsony tudatosságú” piaci szereplő, akinek fogyasztóvédelmi szemléletnek megfelelő elbírálásban kell részesülnie. Az alperes operatív irányítását végző tanú4nak volt terménykereskedési tapasztalata és a korábbi években is kötött a perbelihez hasonló szerződéseket a felperessel és más társaságokkal.

[43] Az alperes szerződésszegését nem a felperes jóerkölcsbe ütköző szerződési gyakorlata, hanem saját, tudatos, de könnyelmű és indokolatlan kockázatvállalása okozta, az, hogy nem gondoskodott időben a kukorica beszerzéséről, s csak arra várt, hogy a teljesítést érintő nehézség esetén a felperes majd kitalál valamit, önként felülírja a megállapodást. Kockázatmentesen teljesíthette volna a szerződést, ha a perbeli szerződés előtt, vagy nem sokkal azután lekötötte volna a szerződött mennyiséget. Arról, hogy nem így járt el, nem lehetett tudomása. tanú4 tanúvallomása is alátámasztotta, hogy a szerződést önként és a kockázatok ismeretében kötötték meg, nem kényszerítette szerződéskötésre az alperest. Az információs aszimmetriára történő hivatkozása értelmetlen. Abszurd, hogy előre látta volna a kukorica piaci árának alakulását. Elemzései nem tartalmaztak jóslatokat, az alperes bizonyítási indítványának teljesítése szükségtelen. Alaptalan az alperes azon feltételezése is, hogy neki tudnia kellett volna azt, hogy a kukorica árának emelkedése esetén az alperes nem tud teljesíteni. Ehhez a nyilvánosan is elérhető adatokon túl pontosan ismernie kellett volna az alperes üzleti gyakorlatát, már megkötött szerződéseit is. A bizonyítási érdekekkel kapcsolatos érvelésével szemben az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy ismerte az alperes pontos vagyoni helyzetét, beszerzési szokásait és a szerződés teljesítését érintő egyéni körülményeit. Ezek hiányában nem hivatkozhat a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző jellege miatti érvénytelenségre.

[44] A kár bizonyítottsága körében az alperes fellebbezése nincs összhangban az elsőfokú ítélettel. Az elsőfokú bíróság nem (az elsődleges kereset szerint) a fedezeti szerződés alapján, hanem a másodlagos kereset alapján marasztalta őt. A beszerzési átlagáron alapuló kárszámítási módot pedig az alperes sem vitatta, csupán a fedezeti időszakot jelölte meg (tévesen) a másodlagos keresetben foglaltaktól eltérő időpontban. Az alperesi érvelés abszurditását mutatja, hogy noha 2020. október 30-án még a tavaszi teljesítésnek megfelelő módosítást kezdeményezte, ugyanakkor szerinte a felperesnek már 2020. szeptemberében fedezeti szerződést kellett volna kötnie, holott az alperesi kommunikáció még a 2021. január 27-i személyes találkozóig az volt, hogy a szerződést teljesíteni kívánja, dolgozik a

megoldásán (7. sorszám alatti e-mail, 1/F/3. alatti e-mail, 1/F/4. alatti e-mail). E találkozón lett nyilvánvaló, hogy az alperes nem tudja és nem is akarja teljesíteni a szerződést, helyette valamilyen teljesen más tartalmú megállapodást kíván kötni a felperessel, ezért az ezt követő időszakot lehet fedezeti időszakként tekinteni. A 2021. május 12. napján kelt felperesi levél (1/F/8.) minősül elállásnak, a Ptk. nem írja elő azt, hogy az elállásnak vagy felmondásnak a fedezeti szerződés megkötésének időben meg kell előznie.

VI.

[45] Az alperes fellebbezése nem alapos.

[46] Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezés és az arra előterjesztett fellebbezési ellenkérelem korlátai között bírálta felül (Pp. 370. § (1) bekezdése, 371. § (1) bekezdése). A felülbírálat így nem érintette az elsőfokú ítélet

- keresetet részben (az elsődleges keresetet egészében, s az elsősorban – a kisebb részben – kötbér címén előterjesztett másodlagos keresetet) elutasító rendelkezését,
- a jó erkölcsbe ütköző jelleg miatti érvénytelenségi ok kivételével az alperes - több jogcímű - érvénytelenségi kifogása alaptalannak minősítését,
- azt sem, hogy mennyiben helyes a marasztalási összeg számításának alapjaként a perbeli szállítási szerződésben kikötött 45.000 Ft / tonna vételár,
- a meglévő felperesi árukészlet felhasználása miatt a 2021. februári beszerzési átlagár (74.600. Ft /tonna) figyelembevételét,
- továbbá a késedelmi kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontját.

[47] A felülbírálattal érintett körben a másodlagos keresetet elbírálásához szükséges keretek között az elsőfokú bíróság a felek bizonyítási indítványait teljesítette, a bizonyítás eredményét helyesen értékelve (Pp.279.§) – a szerződés megszűnésének módja és időpontja kivételével – a tényállást is helyesen állapította meg. Az alperes szakértői bizonyítási indítványa teljesítését, mint szükségtelen (Pp.276.§ (5) bekezdés), illetve nem a Pp.-ben foglaltaknak megfelelően előterjesztett (Pp. 220.§. (7) bekezdés; Pp.276.§ (4) bekezdés) bizonyítást helyesen mellőzte, emiatt a szakértői bizonyítás - másodfokú eljárás keretében történő – lefolytatásra nem volt mód. Az ekként megállapított tényállásból az elsőfokú bíróság által levont jogi következtetésekkel döntően egyetértett az ítéltábla is, ezért azokat részletesen megismételni nem kívánja. Az elsőfokú ítélet jogi indokolását csupán a szerződés megszűnésének módja és időpontja terén eltérő jogi álláspontja miatt helyesbíti, illetve a fellebbezésben és a fellebbezési ellenkérelemben foglaltakra figyelemmel szükséges körben kiegészíti.

VII.

[48] A fellebbezés kötbérkikötés tisztességtelenségének megállapítására irányuló, mindkét fellebbezési kérelemhez kapcsolt eleme minden alapot nélkülöző, mert az elsőfokú bíróság az alperes érvénytelenségi kifogása alapján a kikötés semmisségét megállapította. [elsőfokú ítélet (87) bekezdés] Ebből helyesen következett arra, hogy a kötbérkikötés semmissége csak a szerződés részleges érvénytelenségét alapozza meg.

[49] A további érvénytelenségi kifogása elutasítása miatti elsődleges alperesi fellebbezés sem alapos. Az alperes álláspontjával szemben a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 92/13/EGK Irányelv (a továbbiakban: irányelv) a célja (1. cikk (1) bekezdés) szerint az alperesre és a per tárgyát képező szerződésre nem irányadó. Az alperes nem az irányelv 2. cikk b) pontja szerinti fogyasztó, reá és az általa kötött szállítási szerződésre az irányelv hatálya nem terjed ki.

[50] Az alperes a kétfokú eljárásban meg sem jelölte, hogy a felperes magatartása a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) mely rendelkezésébe ütközik, így a Tpv. "valamely rendelkezése" megsértésére irányuló fellebbezése sem lehetett alapos. Érvénytelenségi kifogásában nem állította a szállítási szerződés jogszabályba ütköző voltát, így erről - a Pp. 342. § (3) bekezdésében foglaltakra figyelemmel - az elsőfokú bíróság sem rendelkezhetett. Megjegyzi az ítéltábla, hogy a Tpv. 93. §-a szerint a törvényi rendelkezések megsértése miatt alkalmazott jogkövetkezmények és érvényesített polgári jogi igények nem érintik a külön jogszabályban foglaltak szerinti egyéb polgári jogi jogkövetkezmény alkalmazásának lehetőségét, az általa tilalmazott magatartás jogkövetkezményét a Tpv. nem kívánja kizárólagosan levonni. A Ptk. 6:95. § szerint azonban a jogszabály miatti érvénytelenség csak akkor állapítható meg, ha ahhoz a jogszabály nem fűz más jogkövetkezményt. A Tpv. tisztességtelen piaci magatartás tanúsítása esetén speciális, a Tpv. VI. részében részletesen körülírt szankciórendszert alkalmaz. Emiatt a Tpv. valamely rendelkezésébe ütközés miatt a szerződés érvénytelensége - az ide nem tartozó kivételtől (gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalma: Tpv. 11. §) eltekintve - nem állapítható meg. (BH2005.254.) E logikához hasonlóan önmagában a Tpv. valamely rendelkezésének megsértése nem valósítja meg a jóerkölcsbe ütköző szerződés (szubszidiárius) törvényi tényállását.

[51] Az alperes azt a magatartást tartotta jóerkölcsbe ütközőnek, hogy a felperes csalárd módon - ismerve az alperes tőke és információszegény állapotát, valamint a szerződéskötést követően általa is alakított piaci folyamatokat - eleve teljesíthetetlen vételár kikötése mellett vette rá olyan szerződés megkötésére, ami számára szükségképpen veszteséget eredményezett. E tények azonban – valóságuk bizonyítása esetén – nem a csak kiegészítő jogcímként alkalmazható jóerkölcsbe ütközés, legfeljebb a megtévesztés (Ptk. 6:91. § (1) bekezdése) megállapítására adhattak volna alapot (EBH2012.P.17.), de e címen a szerződés érvénytelenségét az alperes nem állította. A tévedés címen előterjesztett érvénytelenségi kifogásának elutasítását pedig a fellebbezés nem támadta. Emiatt a fellebbezés tényállás megállapításával, a bizonyítási érdek téves alkalmazásával és a bizonyítékai kirekesztésével, téves értékelésével, illetve értékelésének elmaradásával összefüggő hivatkozásai is alaptalanok. Megjegyzi az ítéltábla, hogy tanú4 tanú is csak arra az esetre jelezte az alperes teljesítési képessége hiányát, ha az árak nem alakulnak az alperes számára kedvezően.

VIII.

[52] Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a szerződés a felperes jogszerű elállása folytán szűnt meg, azt azonban nem fejtette ki, hogy a felperes mikor kelt, milyen tartalmú nyilatkozatát tekintette elállásnak. [elsőfokú ítélet (100) bek.] Az alperes fellebbezésben - a fedezeti vétel (Ptk. 6: 141. §) tényállási elemeinek fennálltát vitatva – ezt az ítéleti megállapítást is vitássá tette azon az alapon, hogy a felperes a szerződést nem mondta fel és elállást sem közölt. (II./5.d. pont) Ezen fellebbezési vitatás alapján már helye volt az ítélet arra vonatkozó anyagi jogi felülbírálatának (Pp. 369. § (3) bekezdése c) pontja), hogy a szállítási szerződés milyen módon szűnt meg.

[53] A felek a szerződésben ugyan kikötötték (11. pont), hogy a szerződés csak írásban, a felek törvényes képviselői által módosítható. Azonban az ítéltábla megítélése szerint a felek szerződéskötést követő kölcsönös nyilatkozataival, az alakszerűség mellőzése ellenére a szerződésmódosítás létrejött. A Ptk.6:94. § (2) bekezdése alapján ugyanis a szerződés kötelező alakiség mellőzésével történt módosítása, megszüntetése vagy felbontása is érvényes, ha az annak megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött.

[54] Az alperes a peradatok szerint nem tagadta meg a teljesítést. A teljesítés megtagadása csak akkor állapítható meg, ha a szerződésszegő fél egyértelműen kifejezi azt, hogy teljesíteni sem határidőben, sem azt követően nem kíván. Az alperes magatartására az volt a jellemző, hogy bízva abban, hogy az árak kedvező alakulása esetén eleget tud tenni szerződéses kötelezettségének, a szerződés április végi teljesítését lehetővé tevő opció alkalmazását kérte. (1/F/3.) A 2020. január 6-án kelt e-mailben is azt jelezte a felperes felé, hogy szerencsés esetben még ebben a szezonban teljesíteni fog (1/F/4.). A 2021. január 27. napján megtartott személyes egyeztetés során sem fejezte ki egyértelműen azt a szándékát, hogy a teljesítést megtagadja, a felperest ért kár több éven keresztül tartó "ledolgozását" vállalta. tanú1 (a felperes kereskedelmi igazgatója) tanúvallomása szerint a 2021. január 27-i egyeztetés alkalmával arra a kérdésre, hogy a felperes felmondja-e a szerződést, kezdjen-e fedezeti szerződést kötni, az alperesi telepvezető válasza nemleges volt. E vallomásban foglaltakat az alperesi telepvezető vallomása sem cáfolta.

[55] A másik oldal magatartását vizsgálva pedig az állapítható meg, hogy a felperes a fedezeti vétel többletköltségeinek számítása során 2021. március 1. napján kelt levelében (1/F/6.) már nem az eredetileg kikötött (45.500 Ft/tonna), hanem (az opciós áprilisi teljesítés szerint) módosított szerződésnek megfelelő vételárat (48.500,-Ft/tonna) vette alapul. A 2021. április 26. napján kelt levelében (1/F/7.) pedig az opció szerinti („az átszerződési nyilatkozata szerinti”) határidő betartására hívta fel az alperest, s a teljesítési határidőt a 2021. május 12. napján kelt levelében is 2021. április 30. napjában jelölte meg. (1/F/8) tanú1, az alperes kereskedelmi igazgatója tanúvallomásában maga is úgy értelmezte, hogy a szerződés írásbeli módosítása hiányában is 2021. április 30. lett a teljesítési határidő. (25. jkv.) A fentiekre figyelemmel a (vételár, teljesítés helye és teljesítési határidő vonatkozásában) módosított tartalmú szerződés irányadó a felek jogviszonyára.

[56] A módosított szerződés nem szűnt meg a teljesítési határidő lejárta (2021. április 30.) előtt. A teljesítési határidő lejárta (önmagában) nem szünteti meg a szerződést. Az elsőfokú ítéletben foglaltakkal szemben [(100) bek.] a szerződést nem is a felperes (az

elsőfokú ítéletből be sem azonosítható) elállása szüntette meg. A felperes 2021. május 12. napján kelt levele (F/8) - tartalma alapján - nem értelmezhető elállásként, abban sem az elállás kifejezés, sem az elállás oka nem szerepel. A felperes – az alperes elállást hiányoló perbeli védekezésének reakciójaként – csak a per folyamán állt el a szerződéstől (12. számú beadvány 2.1. pont, 11. alpont), de ezen elállásra csak arra az esetre hivatkozott, ha a bíróság - elsődleges érvelésével szemben - nem állapítaná meg a szerződés 2021. május 12-én bekövetkezett lehetetlenülését. Miután a felperes elsődleges érvelése helyes volt (azaz a szerződés 2021. május 12-én lehetetlenült), a felperes per alatti elállásának már nem volt jelentősége, arra a szerződés egyéb okból történő megszűnése és fedezeti vételnek tekintett ügylet után került sor. (Ptk. 6: 141. §)

[57] A Ptk. 6:107. § (1) bekezdés második mondata értelmében a szolgáltatás nem lehetetlen csak amiatt, mert a kötelezett a szerződés megkötésekor nem rendelkezik a szolgáltatás tárgyával. A szerződés teljesítése a megkötésekor és a módosított teljesítési határidőben nem volt lehetetlen, azt az alperes is elismerte, hogy végig volt elérhető (felvásárolható) kukorica a piacon. Az árak nagymértékű esése esetén a szerződés teljesítése az alperes pénzügyi helyzetében is lehetővé vált volna. A módosított szerződés amiatt lehetetlenült, mert az alperes korábban nem kötötte le a teljesítéséhez szükséges kukorica mennyiséget, s annak beszerzésére – a magas árszint fennmaradása miatt – a felperes által tervezett májusi felhasználásig már meg sem nyílt a lehetősége. [Ptk.6:179. § (1) bekezdés] Az alperes ugyanis saját előadása szerint sem rendelkezett a piaci viszonyok jelentősebb (néhány százalékos negatív irányú eltérést meghaladó) kedvezőtlen alakulása esetére a teljesíteni vállalt 4000 tonna kukoricamennyiség – akár eredeti, akár módosított szerződés szerinti áron kalkulált – beszerzését lehetővé tevő pénzügyi fedezettel.

[58] Miután a felperes 2021. májusban kívánta felhasználni az alperes által szállított takarmánykukoricát így – az alperesnek felróható okból – a lehetetlenülés és a felperes kára is ekkor következett be. A teljesítés – alperes pénzügyi adottságai melletti – lehetetlenné válásáért az alperes a felelős, mert – ahogyan arra az elsőfokú bíróság is helyesen rámutatott - elmulasztotta a szerződés megkötésével egyidőben, vagy ahhoz közeli időben, még olyan ár mellett lekötni a kukoricamennyiséget, melynek teljesítésére képes is lett volna. Ezért a felperest ért kár (a megszűnés kori piaci ár és a szerződéses ár különbözete) megtérítésére köteles.

[59] Az alperes érvelésével szemben a kárigény érvényesítéséhez nem szükséges konkrét fedezeti jellegű ügylet igazolása, a készleten lévő kukorica felhasználását is elfogadja a bírói gyakorlat. (BH2004.191.) Az elsőfokú bíróság nem fogadta el a felperes által megjelölt szerződés fedezeti jellegét [elsőfokú ítélet (105) bekezdés], s a felhívott döntés szerinti gyakorlat alapján marasztalta az alperest. A felperes kára a folyamatos beszerzésekből származó saját készlet felhasználása révén is bizonyított. A fentiekre figyelemmel azonban helyesen nem a 2021. februári, hanem a 2021. májusi (fedezeti jellegű) piaci ár az irányadó.

[60] Az alperes a fellebbezésében azonban nem a 2021. májusi - , hanem a jogvita szempontjából irreleváns 2020. szeptemberi ár alkalmazását kérte, amire nincs lehetőség. Az alperes fellebbezési hivatkozásaira és a felülbírálati jogkör már említett korlátaira (Pp.370. § (1) bekezdés) tekintettel nem volt arra lehetőség, hogy a másodfokú bíróság a módosított szállítási szerződés szerinti vételár (48.500. Ft /tonna) és a 2021. májusi piaci ár

egybevetésével számítsa ki a felperest ért kárt, s ugyanezen okból nem érinthette az elsőfokú ítélet szerinti késedelmi kamat fizetési kötelezettség kezdő időpontját sem.

[61] Ezekben a kérdésekben anyagi pervezetésnek sem volt helye, mert azt a bíróság csak a felek kérelmei és jognyilatkozatai korlátai között gyakorolhatja (Pp.237. § (5) bekezdése). Az alperes pedig a fellebbezésében nem hivatkozott arra, hogy a szerződés 2021. májusában szűnt volna meg, amely miatt a 2021. májusi piaci árat kell figyelembe venni.

[62] Csupán megjegyzi az ítéltábla, hogy a felperes által csatolt – az alperes által nem vitatott – piaci ár kimutatás szerint a 2021. április végi ár (80.000 Ft/tonna) jelentősen meghaladta még az elsőfokú bíróság által alapul vett 2021. februári árszintet (74.600,- Ft/tonna) is, s arra pedig a felek nem hivatkoztak, hogy jelentős árkorrekció történt volna 2021. április végét követően. (1/F/11.)

[63] A fentiekre tekintettel az ítéltábla – jogi indokolás fenti helyesbítése és kiegészítése mellett – az elsőfokú ítélet fellebbezett részét helybenhagyta.

[64] Az eredménytelenül fellebbező alperes a másodfokú fellebbezési költségei megtérítését nem kérte. Az alperes a Pp.83.§ (5) bekezdése alapján a felperes másodfokú perköltségének megtérítésre köteles, mely a felperes Áfával növelt jogi képviseleti költségeként a 32/2003 (VIII.22.) IM rendelet 3.§ (2) bek a) és b) pontja, (5) bekezdése, illetve 4/A.§-a alapján került meghatározásra. A Pp.102.§-a alapján az alperes a feljegyzett illeték megtérítésére köteles.

Győr, 2023. december 13.

Dr.Ferenczy Tamás s.k.
a tanács elnöke

Dr.Mészáros Zsolt s.k.
előadó bíró

Dr.Szabó Péter s.k.
bíró